

УДК 37.013:007.2

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-108-1-28-40>

ОСВІТА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

М. С. Гончаренко

ORCID 0000-0002-8205-1236

О. М. Мірошниченко

ORCID 0000-0001-6093-0945

А. К. Шевченко

ORCID 0009-0007-7999-929X

Глобальна криза соціального, екологічного та антропологічного характеру поставила на перше місце проблему виживання людства. Сучасне суспільство вступило в таку фазу існування, коли воно постало перед необхідністю готувати підростаюче покоління до життя в умовах, коли світ швидко розвивається і глобалізується. При вирішенні цього нового цивілізованого завдання стають необхідними такі якості освіти як адаптаційні можливості і вміння швидко трансформуватися таким чином, щоб не відставати від новітніх досягнень науки і техніки, змін у природі, соціумі, культурі. Надзавдання освіти – стати випереджувальною освітою за своєю суттю. Це стане можливим за умови реформування сучасної системи освіти. Випереджаюче навчання передбачає не тільки націленість на прогнозованість наукових знань (конкретних, технологічних або загальнотеоретичних). Воно пов'язане з вибором тих моральних принципів, які стануть найбільш значущими в найближчому і віддаленому майбутньому.

Серед факторів, які мають прямий вплив на майбутнє, найбільш важливе місце починає займати сфера освіти. Серед масових професій на Землі професія педагога сьогодні безпосередньо пов'язана з образом майбутнього.

У статті приведені існуючі стратегії педагогіки в освітній практиці XXI століття та їх аналіз. Описана перевага планетарно-особистісної (ноосферної) виховної парадигми, яка полягає в тому, що вона об'єднує культуру, науку й освіту, дає цілісну картину Всесвіту і людини як планетарної особистості.

Також окреслена освітня парадигма щодо переходу дитини від егоцентричної до поліцентричної моделі розуміння світу.

Серед новітніх технологій приведено досвід Японії, яка відкриває університет, в основі освітньої концепції якого, перш за все, моральні орієнтири.

У статті окреслені основні напрямки реформування сучасної системи освіти.

Ключові слова: *освіта, виховання, світогляд, учні, студенти, суспільство.*

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Існуюча система освіти переживає кризу і потребує модернізації, тому що темп життя сучасної людини вищий за той, що був декілька років тому, та незрівнянно швидший порівняно з минулими сторіччями. Фізіологія людини і педагогічні методики не в змозі настільки швидко адаптуватись. Увагу педагогів привертає факт відставання етичних імперативів від рівня змін у технічному та енергоінформаційному середовищі (Гончаренко, 2023).

Реорганізація і формування виховної політики передбачає розробку ефективних і адекватних новим реаліям педагогічних технологій, які б могли бути впроваджені в навчальний і виховний процес. Освіта та наука – найважливіші серед факторів, які мають прямий вплив на майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботах В. І. Вернадського та інших вчених, які розробляли ідею нової космічної свідомості, сформульовано поняття ноосферного світогляду, який розглядає природу, суспільство, людину як триєдність, де однаково важлива кожна частина. При цьому стає можливим розумна організація суспільства, гармонія взаємовідносин держав і націй, людство як єдине ціле. Перевага планетарно-особистісної виховної парадигми в тому, що вона об'єднує культуру, науку й освіту, дає цілісну картину Всесвіту і показує гармонійність існування в ній людини (Рибалка, 2020).

Як визначає Бех В. П. у своїй праці, надзавданням парадигми формування виховної політики є перехід дитини від егоцентричної до поліцентричної моделі розуміння світу. Слід підкреслити, що автори цієї парадигми вважають прогрес людини, її «добре» дискурсивне мислення і рефлексійно-природні наслідки «доброї» освіти у руслі вказаної методики (Бех В., 2015). Отже, освіта повинна була взяти на себе відповідну цивілізаційну задачу – готувати людину для наукової і професійно-прикладної діяльності. Наука й освіта стають масовим соціально-культурним феноменом, що взаємодіє зі сферою економіки. З цього моменту виникає необхідність приділяти пильну увагу проблемі взаємодії науки й освіти у всіх напрямках їх розвитку (Бех І., 2015)

Самовиховання – це педагогічний концепт. Серед категорії педагогіки цільне місце займає концепт «самовиховання». Є підстава стверджувати, що установка «опори на себе», «самовиховання», «самотворіння», повинні впроваджуватися в перших класах школи і супроводжуватись відповідними методиками (Грин, 2004).

У роботах Стьопіна В. С. стверджується, що наука й освіта міцно пов'язані з людським фактором. Їх еволюція, напрямок розвитку не можуть не впливати на антропологічну зміну життя суспільства. Для нової педагогіки важлива не тільки формально-раціональна дискурсивність дитини, здатність сприймати і зберігати великі масиви інформації, але й глибокий всебічний розум, готовий до вирішення нестандартних задач й до адекватного осмислення проблемних ситуацій (Степин, 1987).

Новим віянням у педагогіці стало осмислення та оптимізація педагогічних систем на основі синергетичних принципів.

Синергетичний підхід у навчанні з великою вірогідністю може ліквідувати наслідки розбіжностей у технічній, біологічній та психолого-духовній еволюції людства.

В розвитку формування професійної компетентності майбутніх учителів синергетичний підхід – це важливий крок до розуміння феномену людини у всіх різновидах творчості, пізнання, комунікації, входженні людини в природне, соціальне, культурне середовище, а також у здоров'ї та освіті (Гончаренко, 2023).

Відомі теоретики педагогіки долучились до розробки проєктів XXI століття «Освіта як планетарне явище».

Програма «Філософія для дітей» прийнята в багатьох країнах світу, визнана ЮНЕСКО.

Встановлення невіршених частин спільної проблеми, якій присвячена стаття. Нагальною необхідністю на даний момент для педагогіки є пошук найбільш ефективних методів модернізації освітніх технологій згідно з викликами сучасності. Потрібно проаналізувати існуючі сучасні технології навчання й оновити їх, і розвивати як систему факторів, що мають прямий вплив на майбутнє людства.

Мета дослідження. Дане дослідження має за мету визначення шляхів для того, щоб людина отримувала від навчання все належне, все відповідне сучасності, тобто те, що зробить її «стратегію виживання» більш ефективною, які ідеї потрібно втілити в життя та модернізувати освітні технології згідно з вимогами сучасності.

Виклад основного дослідження. Сучасний світ характеризується високим рівнем швидкості розвитку техніки, технологій та електромагнітного та енергоінформаційного навантаження. Це вимагає від

педагогіки готувати підрастаюче покоління до життя в умовах, коли світ швидко змінюється, розвивається і глобалізується. Професія педагога сьогодні безпосередньо пов'язана з формуванням майбутнього, яке базується на науковій основі.

Навчання і виховання закладає майбутній день людства. В залежності від того, яку стратегію освіти обираємо й програмуємо, складаються різні варіанти майбутнього. В цьому випадку ми повинні починати з освіти, яка має бути міцним стратегічним інструментом відбудови типу нашої цивілізації на найближчу перспективу (Трифонов, 2012b).

Парадигма виховання, основана на творчості В. І. Вернадського та інших вчених, які розробляли ідею нової космічної свідомості, ноосферного світогляду, що досить принципово і актуально для практики педагогічного процесу і задає дещо іншу шкалу цінностей ніж та, до якої ми звикли. Розумна організація суспільства, гармонія взаємовідносин держав і націй, людство як єдине ціле; природа, суспільство, людина як триєдність, де однаково значуща кожна частина. Перевага планетарно-особистісної виховної парадигми в тому, що вона об'єднує культуру, науку й освіту, дає цілісну картину Всесвіту і показує гармонійність існування в ній людини.

Прагнення В. І. Вернадського – об'єднати релігійні, художні, філософські, моральні й наукові пласти культури.

Нова парадигма базується на ідеях вітчизняної філософської традиції, національно-культурних досягнень українського народу і сучасних досягнень педагогічної науки. Ноосферна концепція дійсно відбиває сучасне розуміння місця людини у Всесвіті й умови збереження життя на Землі, виживання людини і її дійсного прогресу (в моральному, соціальному і морально-планетарному аспектах). Космізм взагалі є одним із обов'язкових основ формування гармонійної особистості (Рибалка та ін., 2020).

Розробка ефективної й адекватної освітньої політики в країні – це важливий елемент загальної стратегії розвитку. В наш час багато що залежить від системи освіти, яка пропонується державою суспільству і яка в сучасних умовах знання стала виконувати нову функцію: технічну, інноваційно-прикладну. Отже, освіта повинна була взяти на себе відповідну цивілізаційну задачу – готувати людину для наукової і професійно-прикладної діяльності. Наука й освіта стають масовим соціально-культурним феноменом, що взаємодіє зі сферою економіки. З цього моменту виникає необхідність приділяти пильну увагу проблемі взаємодії науки й освіти у всіх напрямках їх розвитку.

Стьопін В. С. у своїх публікаціях зауважує, що освіта повинна трансформуватися таким чином, щоб стати випереджувальною освітою за своєю суттю і за своїм етносом. Інноваційна парадигма випереджаючої

освіти має в собі три основні складові: евристика, діалогізм, самоосвіта. Це стане можливим за умови реформування сучасної системи освіти. Проблемам модернізації освіти присвячено багато робіт українських і зарубіжних вчених (Степин, 1987, Тріфонова, 2012а).

У всьому світі визначена проблема реформування науки й освіти, модернізації освітніх технологій згідно з вимогами сучасності. Характерно, що ХХІ століття оголошено ЮНЕСКО «Віком освіти».

Щоб врятувати світ у новому столітті потрібна буде людина, яка здатна пожертвувати собою. Це людина духовна. Вона є основною цінністю країни. В Україні вийшла книга В. П. Беха, суть якої полягає в тому, що освіта є планетарним явищем. Вже у назві книги закладена ідея, осмислення якої необхідно в сучасних умовах. Прагнучи до прогресу, будь-яка країна, й Україна в першу чергу, повинна проаналізувати стан своєї системи освіти і почати новий етап розвитку з її реформування. Україні важливо не поринути з головою в стихію ринку, не перетворитися в глобальну діаспору споживачів, а віднайти свій шлях. Модернізація науки й освіти здатні вивести Україну в число лідерів сучасного прогресу, якщо вона працює на духовні і моральні сили суспільства (Бех В., 2015).

Розглянемо деякі методологічні ідеї, які допоможуть знайти методики, прийоми і засоби, що сприяють поєднанню виховання і навчання в єдиний процес – освіти; відбиваючи при цьому специфічні риси сучасного наукового знання.

Реформування сучасної системи освіти включає в себе два важливих напрямки. Перший пов'язаний з технічним переозброєнням освітнього процесу. Мова йде про широке впровадження комп'ютерних технологій, інтернету, телекомунікації тощо. Другий напрямок стосується гуманітарної складової, навчальної та виховної роботи в середніх і старших класах школи. Необхідність формування інноваційно-освітньої парадигми зумовлюється двома важливішими факторами: по-перше, це соціально-економічні та культурно-історичні зміни у розвитку сучасної цивілізації; по-друге, науково-технологічна революція, що розгортається на наших очах, її глибинні впливи на всі сфери життя суспільства – науку, економіку, політику, освіту тощо. Сучасна освіта буде відповідати вимогам сьогодення, якщо вона забезпечить адаптацію молодого покоління до вказаних факторів. Для цього освіта повинна працювати на випередження.

Традиційна підготовка дітей і молоді до дорослих соціальних ролей вимагає реформування. Формування сучасної виховної політики передбачає розробку ефективних і адекватних новим реаліям педагогічних технологій, які б могли бути впроваджені в навчальний і виховний процес. Ця робота є програмою випереджуючої освіти з такими блоками:

1. Випереджаюче навчання.
2. Етично-орієнтована педагогіка.
3. Самоосвіта і самовдосконалення.
4. Формування креативного мислення
5. Цілісний і багатовимірний підхід до особистості, що навчається.

В освітній практиці XXI століття ми зустрічаємо три стратегії педагогіки:

1. Авторитарний підхід.
2. Друга стратегія витікає із ліберального підходу.
3. Третя стратегія (характерна для передової української педагогіки) пов'язана з співпрацею людей, діалогом.

Ідея освіти як продуктивного діалогу вчителя і учня витікає із вчення Сократа, так як індивідуум у процесі навчання пропускає кожен істину через свій життєвий і цінніший досвід.

Починаючи вчити першокурсника хімії, фізики, біології, кібернетики та іншим дисциплінам, ми повинні пам'ятати, що 1/3 повідомлених знань через п'ять років стануть не потрібними, ще 1/3 повідомлених знань зміняться, а нові, що найбільше необхідні факти і відкриття, студенту ЗВО не встигнуть передати. Таким чином, щоб 5 років перебування студента у ЗВО не було безплідним, викладачеві потрібно враховувати відкриття, які ще не зроблені. Вирішення наведених парадоксів складається у виробленні педагогічної стратегії, яка названа принципом випереджуючого навчання. Освітній зміст цієї стратегії – певна реорганізація і переорієнтація всього навчального процесу на те, щоб дати студенту такі знання, вміння і навички, методологічні установки, які б були адекватні запитам і потребам у сфері професійної діяльності після закінчення випускником навчального закладу.

Яким же чином дати студентові професійні знання і вміння, які випереджують сьогоdnішній стан науки і практики хоча б на 5-6 років? Аналіз світового досвіду свідчить, що для сучасного професіонала, який успішно працює, необхідні:

- 1) навички і знання, що вимагають мінімальної витрати часу;
- 2) уміння розбивати на блоки, структурувати, узагальнювати, класифікувати;
- 3) достатньо висока загальна культура, що дозволяє швидко орієнтуватися у різних галузях знань;
- 4) творчі здібності;
- 5) володіння інформацією з питань історії своєї галузі і діяльності;
- 6) уміння психологічно грамотно працювати з людьми і в якості підлеглого і керівника, створювати мікроклімат у тих чи інших соціальних і виробничих об'єднаннях;

- 7) вміння швидко орієнтуватися в складних ситуаціях і пристосовуватися до їх різких змін; це вміння, зокрема, пов'язане з повноцінним функціонуванням так званої «образної півкулі» кори головного мозку;
- 8) навички кваліфіковано працювати з комп'ютером та іншою технікою;
- 9) уміння бачити реальні проблеми, диференціювати їх за ступенем важливості та терміновості, знаходити вірний шлях їх реалізації;
- 10) наявність високих моральних якостей, готовність до діалогу, тобто спеціальні тренування, здатність розуміти співбесідника, цінувати і сприймати іншу точку зору та знаходити:
 - компроміс;
 - синтез різних особистих рішень, що дозволяють виробляти загальну оптимальну стратегію.

Професійну ерудицію можна передовірити комп'ютеру, а педагогу без психологічних і соціальних знань не обійтись.

На передній план сьогодні висувається все більше й більше особистісних якостей випускника. Таким чином, «випереджуюче навчання» передбачає наступний момент педагогічної стратегії:

- 1) вивчення профілюючої науки, її історії і протиріч;
- 2) навчання вмінню отримати потрібні знання;
- 3) розвиток вербальної й образної грамотності у противагу «лівопівкульної» організації;
- 4) формування високого рівня професійного статусу і загальної особистісної культури;
- 5) розвиток навичок евристичної діяльності й інноваційної активності.

Випереджаюче навчання сьогодні – не тільки стратегія, але і метод.

Людина цінна своїми унікальними якостями: високою вмотивованістю, здатністю до творчості, можливістю мислити інтегрально, тобто бачити проблеми в багатьох ракурсах та вимірах.

Можливо в майбутньому при прийомі на роботу буде враховуватися рівень гуманізму.

Людині потрібно сформувати себе цілісною, грамотною, етичною і творчо повноцінною особистістю, щоб не стати другорядним доповненням до світу автоматів, що все більше ускладнюється у віртуальній реальності. Зрозуміло, формувати нову особистість нового століття треба починати з ранніх етапів навчання. В методиці випереджаючого навчання багато уваги приділяється формуванню сучасних світоглядних настанов, моральних орієнтирів тощо, тому що традиційно було пов'язано з вихованням, але не

тільки з навчанням. Професійні і моральні виміри обов'язково поєднуються, утворюючи нові єдності.

Сучасна масова культура формує тип стандартизованої людини, позбавленої потреби до вдумливого читання, до самостійності мислення і творчої діяльності. Парадокс полягає в тому, що технічна цивілізація важливішою умовою свого існування ставить небувалу інтенсивність винахідницької інноваційної активності. Сучасний технологічний процес не можливий без неперервного виробництва, що розширяється, та нових ідей. Як же сучасний світ вирішує цей парадокс?

Тут можна вказати на три основних напрямки:

- винахідництво, прикладна наукова робота стає масовою професією;
- інноваційна сфера, ставши прибутковою справою, набула високого ступеня комерціалізації й забезпечила в підсумку потужну систему матеріальної зацікавленості у творців нових ідей;
- найбільш багаті країни створили систему «скуповування мізків», їх перекачки із країн з традиційним типом культур.

Навіть шкільна освіта переживає кризу. Сьогодні інноваційна реконструкція вищої школи не рідко розуміється як перенесення в неї багатьох деталей і принципів системи середньої і вищої освіти США: вводиться платна освіта, скорочуються обов'язкові для вивчення предмети, екзамени замінюються тестуванням тощо.

Роздуми філософів, психологів, педагогів, економістів та серйозних бізнесменів переконують нас у тому, що моральний прагматизм й емотивізм, егоїстичне спрямування на комфорт й індивідуалізм, в часи глобалізації, які вимагають відповідальності і колективної узгодженості, втрачають свій сенс. Моральні імперативні і духовні цінності, проголошені у всіх світових релігіях, які є в культурному спадку багатьох народів, виявляються надзвичайно актуальними в епоху науково-технічної революції.

Так, наприклад, країна новітніх технологій Японія відкриває університет, в основі освітньої концепції якого, перш за все, моральні орієнтири. Професор Шиньо Матеуда переконаний у тому, що процвітаючі країни залежать від якості отриманої її громадянами освіти, і заснував університет «Кріорії». «Русійна сила нашого університету – прагнення до істини, добра і краси». Ми повинні використати розум для того, щоб прагнути до істини у природничих і гуманітарних науках, розвивати естетичне виховання, навчатись цінувати красу і проявляти доброзичливість, люблячи доброту. На основі цієї освітньої концепції ми готуємо випускників, здібності яких визнаються на світовому рівні. Наші випускники відрізняються високою моральною поведінкою і здатністю допомагати іншим людям, прагнути до істини, добра, краси.

Як же зробити так, щоб було бажання допомогти іншим. Безсумнівно, необхідна висока моральність, матриця, яка дає можливість зрозуміти, що у тебе в душі, що є у твого ідеалу і як йти до бажаного. Доводиться визнати, що нинішня молодь вибирає такі цінності – часто прагматичні або моральний емотивізм. Говард Гарднер, підкреслюючи роль етики в сучасній освіті, говорить, що етика пов'язана з відповідальною поведінкою на робочому місці, а етичні проблеми мають серйозні соціальні проблеми і, якщо ми цього не розуміємо, у «нашого Світу не буде майбутнього».

Програма «Філософія для дітей» прийнята в багатьох країнах світу, визнана ЮНЕСКО. Ця програма розрахована на весь період навчання дітей у школі з першого по одинадцятий клас. Її мета – навчити дітей навичкам доказового, критичного, самостійного судження за допомогою вироблених філософських способів і прийомів, а також виховати моральну та соціальну особистість. «Філософія для дітей» – одна із сучасних філософських інновацій, якій, безсумнівно, судилося велике майбутнє в Україні. Педагоги в усі часи шукають способи розвитку мислення учнів.

На сучасному етапі розвитку світу процедура уроку повинна будуватися як дослідницький пошук, основним механізмом якого є проблемна ситуація.

Практика свідчить, що програма «Філософія для дітей» може і повинна стати значимою для шкільного навчання. Підтримка ЮНЕСКО сприяла тому, що в багатьох країнах теорія і практика викладання філософії в практичному ключі стала популярною. Її вплив спостерігається і у вищій освіті. Шкільний курс філософії в такому предметному і практичному ключі дозволяє учням навчитися критично ставитися до своїх тверджень і отримати можливість вийти за межі «власного Я» як єдино вірної (правильної) точки зору.

У нашому суспільстві, де панує бідність, хаос і корупція, введення курсу «Філософія для дітей» актуальна, особливо важливо внести систему цінностей і настанов, які здатні зробити людину щасливою, бо багатство і влада, брутальна сила зробити цього не можуть.

Філософські відчуття, характерні для будь якої особистості, що розвивається, при цьому вже в ранньому віці переживання краси і загадок Світу, таїнство життя і смерті, здивування при вигляді зоряного неба – ці та інші відчуття, сприйняття почуття, можуть увійти як фундамент гармонійної і креативної особистості.

Відзначимо, що гармонійний розвиток, моральна і фізична досконалість приходять як результат наполегливої роботи по створенню самого себе.

«Коло Сократа» виявляється моделлю, яка може повністю застосовуватись для самовиховання. Чим більше суспільство дає людині, чим більше зусиль спрямовується для освіти, формування її як особистості, тим більше «внутрішніх відповідей», внутрішніх зусиль, активності і саморефлексії потрібно під час дорослішання, щоб людина не виросла лише споживачем суспільних благ, інфантильною, пересиченою чи «втомленою» від життя вже в юнацькому віці. Утворюється вільний простір, заповнений гіпертрофованим егоїстичним та нестриманим споживацтвом.

Джерелом не готовності розвитку власного розуму Кант назвав лінощі й боягузтво.

Цікаво, що пройшли століття, а педагогіка по-старому тяжіє до диктату «навчання». Апелюючи до самостійної роботи розуму і душі, методики називаються новаторськими: «Сума технологій або школа мудрості». Відомо, що загальноосвітня школа не готує фахівців будь-якої конкретної спеціальності. Вона покликана озброювати підрастаюче покоління лише такими знаннями, які складають загальнолюдський культурний фундамент. Інколи вражає, як мало запам'ятовують випускники школи.

Будь-якому вчителеві необхідно хоча б трошки бути мудрецем. Духовність учителя – обов'язкова умова духовності учня.

Педагогічна духовність – це здатність бачити себе, свою діяльність і соціальну роль в вихованні дітей, їх духовному становленні. Багате духовне життя – це постійна жага пізнання. Вказану діалектику потрібно постійно пам'ятати.

Вдосконалення учительської майстерності двоєдине: оволодіння технологіями освіти і розвиток мудрості в собі, саморозвиток.

Висновки і перспективи майбутніх досліджень. Традиційна підготовка дітей і молоді до дорослих соціальних ролей вимагає реформування. Освіта та наука – найважливіші серед факторів, які мають прямий вплив на майбутнє людини і людства.

Сучасне формування виховної політики передбачає розробку ефективних і адекватних новим реаліям педагогічних технологій, які б могли бути впроваджені в навчальний і виховний процес.

Проблемам модернізації освіти присвячено багато робіт українських і зарубіжних вчених. Одна з запропонованих ідей – у виробленні педагогічної стратегії, яка названа принципом випереджуючого навчання. Освітній смисл цієї стратегії – певна переорієнтація всього навчального процесу на те, щоб дати випускнику такі знання, вміння і навички, методологічні установки, які б були адекватні запитам і потребам у сфері професійної діяльності після закінчення ним навчального закладу.

Література

1. Бех В. П., Грицяк І. А., Рябека О. Г. Фантом планетарного організму: погляд у майбутнє : монографія; за ред. Ю. В. Бех. Київ : «МП Леся», 2015. 500 с.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Т. 1. Чернівці : Букрек, 2015. 840 с.
3. Гончаренко М. С., Мірошніченко О. М., Шевченко А. К. Особливості освіти нового століття: тенденції та перспективи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наук. праць. Вип. 3 (107)*. Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 15–26.
4. Грин Брайан. Элегантная Вселенная. Суперструны, скрытые размерности и поиски окончательной теории ; пер. с англ. ; общ. ред. В. О. Малышенко, Москва: Едиториал УРСС, 2004. ISBN 5-354-00161-7
5. Рибалка В. В., Самодрин А. П., Моргун В. Ф. В. І. Вернадський: ноосферний вимір освіти, життя особистості, суспільства і цивілізації. До 157-річчя від дня народження і 75-річчя від дня смерті академіка В. І. Вернадського ; За наук. ред. А. П. Самодрин. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. 116 с.
6. Степин В. С. Научные революции как «точки бифуркации» в развитии знания. *Научные революции в динамике культуры : сборник: Университетское изд-во, 1987. С. 38–76.*
7. Трифонова М. К. Наука. Освіта. Людина : монографія. Сімферополь «Аріал», 2012а. 474 с.
8. Трифонова М. К. Свобода на шляху до мудрості. *Вчені записки ТНУ, 2012б. Т. 24 (65) № 1–2*. Сімферополь. С. 68–73.
9. Шевцов А. Г. Синергетична парадигма комплексної реабілітації та корекційної педагогіки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 19 : Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць, 2007. № 7*. Київ. С. 75–79.

References

1. Bekh, V. P., Hrytsiak, I. A., Riabeka, O. H. (2015). Fantom planetarnoho orhanizmu: pohliad u maibutnie. [The Phantom of the Planetary Organism: A Look into the Future]. : monohrafiia; za red. Yu. V. Bekh. Kyiv : “MP Lesia” (ukr).
2. Bekh, I. D. (2015). Vybrani naukovyi pratsi. Vykhovannia osobystosti [Education of a personality]. Tom 1. Chernivtsi : Bukrek (ukr).
3. Honcharenko, M. S., Miroshnychenko, O. M., Shevchenko, A. K. (2023). Osoblyvosti osvity novoho stolittia: tendentsii ta perspektivy. [Features of education of the new century: trends and perspectives]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 3 (107)*. Kyiv: vyd-vo SNU im. V. Dalia. S. 15–26 (ukr).
4. Greene, B. (2004). Elegantnaya Vseleennaya. Superstrunyi, skrytyie razmernosti i poiski okonchatelnoy teorii [An elegant universe. Superstrings, hidden dimensions and the search for a final theory]. Per. s engl. Obsch. red. V. O. Malyishenko, Moskva: Editorial URSS. ISBN 5-354-00161-7 (rus.)

5. Rybalka, V. V., Samodryn, A. P., Morhun, V. F. (2020). V. I. Vernadskyi: noosfernyi vymir osvity, zhyttia osobystosti, suspilstva i tsyvilizatsii. [V. I. Vernadskyi: the noospheric dimension of education, individual life, society and civilization]. Do 157-richchia vid dnia narodzhennia i 75-richchia vid dnia smerti akademika V. I. Vernadskoho ; Za nauk. red. A. P. Samodryna. Kremenchuk : PP Shcherbatiykh O. V. (ukr).
6. Stopin, V. S. (1987). Nauchnie revolyutsii kak «tochki bifurkatsii» v razvitii znaniya. *Nauchnie revolyutsii v dinamike kulturi*. [Scientific revolutions as "bifurcation points" in development. Scientific revolutions in the dynamics of culture]. Universitetskoe izdvo. S. 38–76 (rus).
7. Trifonova, M. K. (2012a). Nauka. Osvita. Liudyna. [Science. Education. Man.] : monohrafiia. Simferopol "Arial" (ukr).
8. Trifonova, M. K. (2012b). Svoboda na shliakhu do mudrosti. [Freedom on the way to wisdom]. *Vcheni zapysky TNU. T.24 (65) № 1–2*. Simferopol. S. 68–73 (ukr).
9. Shevtsov, A. H. (2007). Synerhetychna paradyhma kompleksnoi reabilitatsii ta korektsiinoi pedahohiky. [The Synergistic paradigm of complex rehabilitation and correctional pedagogy]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia № 19 : Korektsiina pedahohika ta psykholohiia : zb. nauk. prats. № 7*. Kyiv. S. 75–79. (ukr).

EDUCATION IN THE MODERN WORLD

**M. S. Goncharenko, O. M. Miroshnychenko,
A. K. Shevchenko**

The global crisis of a social, environmental and anthropological nature has put the problem of human survival in the first place. Today, society has entered a phase of existence where it is faced with the need to prepare the next generation to live in its consciousness as the world is rapidly developing and globalizing. When solving this new civilized task, such qualities of education as adaptability and the ability to quickly transform in such a way as to keep up with the latest achievements of science and technology, changes in nature, society, and culture become necessary. The overarching task of education is to become anticipatory education in its essence. This will become possible if the modern education system is reformed. Anticipatory learning involves not only targeting the predictability of scientific knowledge (specific, technological or general theoretical). It is connected with the choice of those moral principles that will become the most significant in the near and distant future.

Among the factors that have a direct impact on the future, the sphere of education is beginning to occupy the most important place. Among the mass professions on Earth, the teaching profession today is directly related to the image of the future.

The article reveals the existing strategies of pedagogy in the educational practice of the 21st century and their analysis. The described advantage of the planetary-personal (noospheric) upbringing paradigm, which arises from the fact that it unites culture, science and education, gives a complete picture of the universe and man as a planetary personality.

The article outlines an educational paradigm for the child's transition from an egocentric to a polycentric model of understanding the world.

The experience of Japan is cited among the latest technologies. This experience reveals a university whose educational concept is primarily based on moral guidelines.

The article highlights the main directions of reforming the modern education system.

Key words: education, upbringing, outlook, pupils, students, society.

Гончаренко Марія Степанівна – доктор біол. наук, професор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків, Україна). E-mail: m.goncharenko08@gmail.com

Goncharenko Mariia Stepanivna – Doctor of Science (Biology), Professor, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine). E-mail: m.goncharenko08@gmail.com

Мірошниченко Ольга Миколаївна – кандидат педагогічних наук, секретар ректора, старший викладач кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (м. Харків, Україна). E-mail: olha.miroshnichenko@hnpu.edu.ua

Miroshnychenko Olha Mykolaivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Secretary to Rector, Senior Lecturer at the Department of Special Pedagogy of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine). E-mail: olha.miroshnichenko@hnpu.edu.ua

Шевченко Анастасія Кирилівна – студентка Харківської державної академії фізичної культури (м. Харків, Україна). E-mail: a.goncharenko1997@gmail.com

Shevchenko Anastasiia Kyrylivna – Student of Kharkiv State Academy of Physical Culture (Kharkiv, Ukraine). E-mail: a.goncharenko1997@gmail.com